

HEINZ
KÖNYV
BUDAPEST

2552

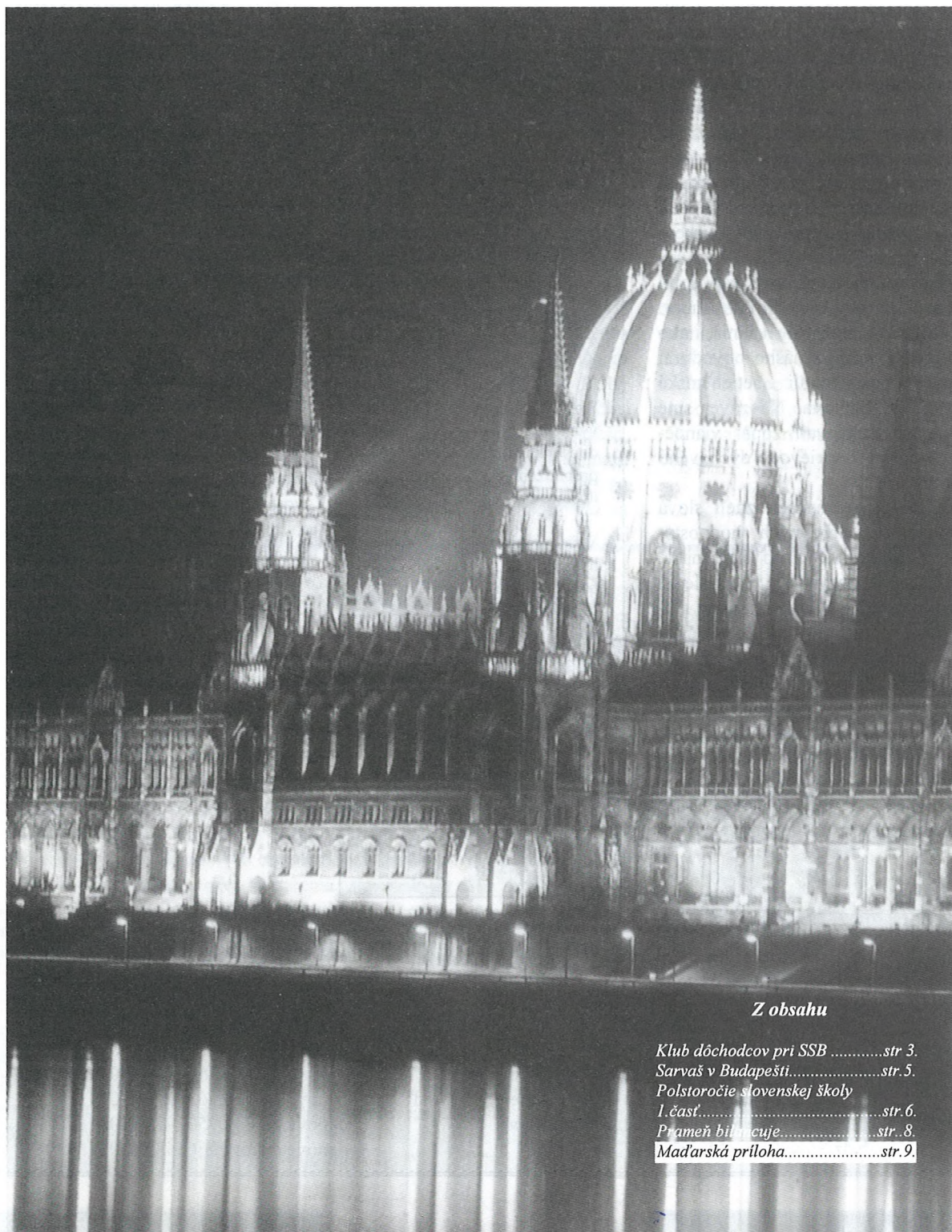
BUDAPEŠTIANSKY SLOVAK

Príloha v maďarčine

II. ročník

1. číslo

MAREC 1997

Z obsahu

Klub dôchodcov pri SSB	str. 3.
Sarvaš v Budapešti.....	str. 5.
Polstoročie slovenskej školy I. časť.....	str. 6.
Prameň bilancuje.....	str. 8.
Maďarská príloha.....	str. 9.

Náš spoločný sviatok

14. december 1996. Pre Kerestúrčanov tento deň zostane nadtiaľ v pamäti. Po dlhých-dlhých rokoch mohli opäť počuť, ako v jazyku ich otcov zaznievajú piesne a zdravice na slávnosti zapalovania sviec v čas Adventu. A to v Budapešti. V srdci mesta, v jednom z jeho kútikov, v slávnostnej sieni novej radnice. Už pri vstupe mohli s obdivom kvitovať to nádherné, až chrámu podobné prostredie. Prímernejšie dejisko pre Slovenské Vianoce, ktoré usporiadala Budapeštianska slovenská samospráva, by si ani nemohli želať. Vďaka svojej pestrosti program našiel cestu ku každému hosťovi - jedni sa nadchli vynikajúcou interpretáciou cirkevného zboru Cantica sacra Tyrnaviae z Trnavy, na iných zase zapôsobil Budapeštiansky dychový súbor. S dojatím som si všimla, ako podaktoré tetky z nášho obvodu si nahlas pospevovali betlehemské piesne zo Santova. Na záver sme spoločne zaspievali zopár vianočných piesní v sprievode dychového súboru.

Ešte nám v ušiach zneli slová prítomných cirkevných hodnostárov z Maďarska a zo Slovenska, keď sme sa dozvedeli, že to nie sú všetky darčeky Budapeštianskej slovenskej samosprávy, ale že nás čaká reprezentatívna recepcia a zábava. Slovenské pivo, veľa dobrôt a ozajstný slovenský odzemok. Ešte aj teta Katarína Durčanská tancovala vo svojom slávnostnom kroji. Cestou domov sme si so Santovčanmi pohovorili o „nových časoch a nových vetroch“.

Juraj Dolnozemský

Budapeštianskym Slovákom

Že jestvujete,
to nás veľmi,
veľmi teší,
ste jedným divom
zo zanedbaných vecí !

Ved' máme aj tu
svoje dávne korene
v nespočetných osudoch
do stálosti vložené!

Svedčia o tom časy
vytrvalo a pevne,
dnes v každom obvode
prebúdajú sa
duše verné!

Vaša minulosť
hľá príklad,
plná a bohatá,
tá cesta
dolu z hôr bola ťažká
kľukatá!

Držite sa nádeje -
istý smer!
Slovák z hlavného mesta
na sklonku tisícročia,
konečne už raz
v seba ver!

V priateľskom a rodinnom kruhu

V tomto duchu sa konali naše slovenské Vianoce, usporiadané Budapeštianskou slovenskou samosprávou. Ich prvá časť prebiehla v slovenskej škole, kde sa navzdory nepriazni počasiu zišli početní záujemci. Podpredseda samosprávy, Gregor Papuček tu otvoril výstavu detských kresieb a kníh slovenských autorov. Obidve vzbudili pozornosť a pokiaľ ide o knižky, návštevníci sa neraz pristavovali pri stánku so zistením, že ten či onen autor je vlastne jeho rodákom - z Pilfša, Sarvaša či Komlóša. My, Komlóšania sme boli radi, že sme sa na toto podujatie zišli v takom hojnom počte, ved' podobných príležitostí nie je veľa, a bolo o čom si pohovoriť.

V priestrannej telocvični nás potom organizátori prekvapili ďalším bodom programu, ktorý bol darčekom slovenskej samosprávy našim dôchodcom. Pod vyzdobeným vianočným stromčekom sa žiaci slovenskej školy predstavili so svojím programom. Po nich nasledovali školáci zo slovenských Margecian, ktorí predviedli celú paletu vianočných piesní, rytmov a tradičných zvykov.

Podujatie sa skončilo odovzdaním knižných darčiekov dôchodcom, ktoré na tento účel venovalo Združenie slovenských spisovateľov a umelcov v Maďarsku.

Slovenskej samospráve Budapešti patrí za toto družné podujatie naša vďaka.

Michal Lehoczki

1 % našim organizáciám

V záujme obohatenia činnosti našich slovenských organizácií prosíme našich čitateľov, aby jedno percento daní z príjmu venovali niektorej z nasledujúcich organizácií, resp. nadácií:

Ústredný slovenský tanečný súbor Prameň

daňové číslo: 19653527-2-01

Organizácia slovenskej mládeže v Maďarsku

daňové číslo: 19651587-1-01

Združenie slovenských spisovateľov a umelcov v Maďarsku

daňové číslo: 19651570-1-01

Nadácia Zväzu Slovákov v Maďarsku Lipa

daňové číslo: 19562973-1-01

Zväz Slovákov v Maďarsku

daňové číslo: 19661483-1-01

Klub dôchodcov

pri Budapeštianskej slovenskej samospráve

Zakladajúca schôdza Klubu slovenských dôchodcov sa uskutočnila 25. februára 1997. Klub bude vyvíjať svoju činnosť zatiaľ na pôde budapeštianskej slovenskej samosprávy (1054 Budapešť, ul. Akadémia, 1. III/327.)

Priestor kultúrnej činnosti

Slovenská samospráva Budapešti sa od počiatku svojej činnosti systematicky zameriava na príslušníkov slovenskej národnosti v dôchodkovom veku. Snaží sa vychádzať im v ústrety, pokiaľ ide o uspokojovanie ich kultúrnych potrieb a nárokov, aj pokiaľ ide o služby sociálneho rázu, upevňovať vedomie ich príslušnosti k slovenskému pôvodu.

Tejto svojej činnosti SSB chce poskytnúť čo najširšiu základňu, na ktorej by naši dôchodcovia nachádzali všestranné možnosti na účelne využívanie voľného času. Výrazom týchto úsilí je aj vznik Klubu dôchodcov pri SSB, ktorý by mal koordinovať príslušné akti-

vity svojich členov - najvýraznejšie hádam v kultúre. Podujatia vzťahujúce sa k tomuto úseku by mali zahŕňať prednášky na rôzne témy, stretnutia čitateľov so spisovateľmi, ukážky ľudových zvykov a tancov, výstavy umelcov-dôchodcov, filmové a iné predstavenia, besedy s príslušníkmi iných slovenských klubov a so slovenskými školákmi a študentami a pod.

Založenie klubu je však iba prvým krokom na ceste rozširovania spomenutých možností. Pravidelnú klubovú činnosť si totiž nemožno predstaviť bez vlastnej a stálej bázy. Ako vieme, v Budapešti už dlhé roky pôsobia kluby priaznivcov Slovenského Komlóša, Békésskej Čaby a Sarvaša, členovia ktorých prenašajú klubové miestnosti za vlastné prostriedky, aby sa tu mohli raz za

mesiac stretnúť a pohovárať sa vo svojom materinskom jazyku.

Takáto situácia je však perspektívne neudržateľná, najmä vzhľadom k stále sa zhoršujúcemu sociálnemu postaveniu týchto vekových kategórií. Záujem zachovania národnej identity, ako aj sociálne problémy, si neodkladne vyžadujú uspokojivé riešenie.

Cieľom SSB je dosiahnuť, aby sa príslušné inštitúcie hlavného mesta prispeli k zriadeniu trvalého domova našich dôchodcov, na pôde ktorého by mohli vyvíjať všestrannú klubovú, záujmovú činnosť, aby sa mohli čo najširšie podieľať na spoločensky prospešnej činnosti spolu s ostatnými príslušníkmi našej národnosti. (o)

Pred svetovým rokom Slovákov

Nadchádzajúci Svetový rok Slovákov bude pre krajské organizácie a kolektívy ďalšou príležitosťou, ako osvedčiť jednak svoju spolupatričnosť s materskou krajinou a národom a jednak sa opäť prihlásiť k jeho duchovnému a kultúrnemu odkazu.

V znamení príprav SRS Dom zahraničných Slovákov v Bratislave usporiadal pri príležitosti IV. výročia vzniku 2. Slovenskej Republiky stretnutie slovenských a slovakistických organizácií, ktorého sa zúčastnili aj predstavitelia Združenia slovenských spisovateľov a umelcov v Maďarsku, Slobodnej organizácie Slovákov a Slovenského folklórneho spolku PRAMEN.

Účastníci stretnutia mali možnosť informovať sa o pripravovanom zákone o zahraničných Slovákoch, ktorý občanom slovenskej národnosti poskytne významné práva na území Slovenskej Republiky, ako aj o pripravovanom zákone o Matici Slovenskej, ktorým sa táto inštitúcia stane nezávislou od štátu.

Predsiedníčka Slovenskej samosprávy Budapešti a vedúca folklórneho spolku Prameň Zuzana Hollósyová vo svojom príhovore vyjadrila poďakovanie za pomoc materskej krajiny pokiaľ ide o zabezpečenie osvetovej činnosti a informovala o niektorých posledných aktivitách v kruhu príslušníkov slovenskej národnosti v hlavnom meste Maďarska.

Výzva na súbeh

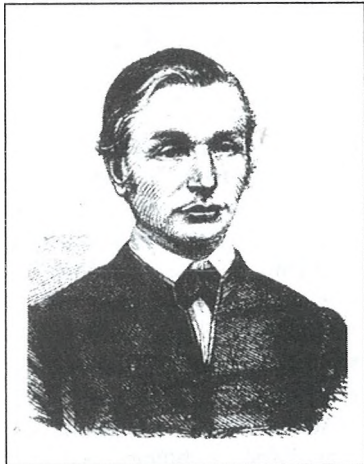
Slovenská samospráva Budapešti vypisuje súbeh na získanie štipendia pre stredoškolákov a vysokoškolákov slovenskej národnosti v hlavnom meste. Štipendium sa vzťahuje na druhú polovicu študijného roku 1996-1997, a môže byť priznané stredoškolákom vo výške 3.000 Ft, a vysokoškolákom vo výške 5.000 Ft mesačne.

Pri posudzovaní žiadostí prednosť majú tí uchádzači, ktorí sa aktívne zúčastňujú na kultúrnom živote našej národnosti. Príslušný formulár a ďalšie informácie je možno získať v sídle samosprávy (Budapešť, Akadémia u. 1. č. 327.) Termín podania žiadostí: 15. marec 1997.

175 rokov od narodenia významného slovenského dramatika

Palárikov peštiansky „exil”

Jeden z najvýznamnejších slovenských dramatikov, katolícky kňaz Ján

Palárik Beskydov (1822-1870) vďaka za vznik svojho životného diela práve Pešti. Aj napriek tomu, že jeho tunajšie pôsobenie bolo vlastne trestom za národné cítenie a ešte väčšmi za horlivosť, ktorú prejavoval v záujme dorozumenia kresťanov už ako redaktor časopisu *Cyrill a Method*. Cirkevná vrchnosť podobné snahy odmietala a nepohodlného kňaza preložila z Banskej Štiavnice na nemeckú farnosť do Pešti, kde Palárik pôsobil viac ako jedenásť rokov.

Ani na novom pôsobisku nezrádza svoje ideály a naďalej pracuje v duchu dorozumenia. Svojou otvorenosťou a úctou k príslušníkom iných národností si čoskoro získava úprimný obdiv a popularitu. Stáva sa učiteľom náboženstva na základných školách a rediguje katolícke noviny, v ktorých propaguje Štúrovu spisovnú slovenčinu.

Za svoju ďalšiu tribúnu si Palárik zvolil divadelnú scénu. Nie je bez zaujímavosti, že práve v Pešti sa začína oboznamovať s profesionálnym divadlom.

Jeho prvá veselohra *Inkognito* z roku 1858 bičuje mravné poklesy slovenského ľudu a vyzdvihuje jeho kladné stránky. Odráža sa v nej i ovzdušie pohonu na „panslávov”, ktorým prívlastkom sa často označovali agenti cárskeho Ruska. Hra bola čoskoro preložená do srbčiny a prvýkrát ju uviedol ochotnícky súbor v Pešti v júni r. 1861. Vtedy vyšlo najavo meno autora píšuceho pod pseudonymom Beskydov. Sám autor píše o tom, ako sa prezradilo jeho vlastné „inkognito”:

„Na konci predstavenia dvaja mladí srbi prevolávali slávu prítomnému Beskydovi. Prekvapený Palárik chcel ostať v tajnosti, a tak ostal nepohnute sedieť v úzadí medzi obecnstvom, až konečne dvaja srbskí právnici ho násilne pri-

tiahli za ramená na javisko, kde mu krásna mladá Srbka *Mara Dukova*, ktorá výborne zahrala úlohu *Evičky Sokolovej*, podala veľký veniec so srbskými národnými stuhami.

V ďalšej hre *Drotár*, vôbec prvej slovenskej veselohre z peštianskeho prostredia, autor kladie dôraz na spoluprácu medzi Poliakmi, Čechmi a Slovákmi. Inscenáciou Drotára začalo Chorvátske národné divadlo svoju divadelnú sezónu roku 1861. Palárik sa stal prvým a na dlhý čas jediným slovenským dramatikom, ktorý prenikol za hranice svojej vlasti.

Po páde Bachovho policajného režimu koncom 50-tych rokov oživa politické dianie a opäť sa nastoľuje riešenie problémov potlačených v poslednom desaťročí. Slováci sa hlásia o svoje národné práva v pamätnom Memorande, ktorého spoluautorom je Palárik. Žiaľ, aj tento dokument odhalil rozdelenie slovenského tábora, pokiaľ ide o vlastný politický program, a tak v zápase medzi Budapešťou a Viedňou Slováci opäť zostávajú stranou. Mnohí z tohoto tábora sa však usilujú o dohodu s maďarskými liberálmi a Palárik stojí v prvom rade tohoto úsilia. Ostáva apoštolom zmierenia aj v šesťdesiatych rokoch, keď sa jeho životná cesta vracia späť do rodného kraja. /kní/

Slávni Slováci v Budapešti

Prvý profesor radiológie v Uhorsku

Pred 140 rokmi sa narodil Vojtech Alexander (1847-1916), ktorý sa preslávil svojimi výskumami v odbore röntgenológie. Posledných deväť rokov svojho plodného života pôsobil v Budapešti.

Po skončení lycea v rodnom Kežmarku študoval na Lekárskej fakulte v Budapešti, kde sa čoskoro stal pomocnou vedeckou silou na Anatomickom ústave prof. Lenhosséka, ktorý bol tiež slovenského pôvodu. Po epochálnom objave röntgenových lúčov r. 1895 sa MUDr. V. Alexander začal venovať novej medicínskej oblasti - röntgenológii. Ako prvý na svete, na základe presného vyhodnotenia snímok, poukázal na tzv. plasticitu kvalitnej snímky,

ktorá umožňovala priestorovú predstavu, t.j. vnímanie tretieho rozmeru (hlbky) obrazu. (Tieto metódy sa v praxi „objavili” znovu až po 60 rokoch!). V. Alexander sa zaslúžil o ďalšie objavy: všeobecne sa uznáva ako prvý spracovateľ poznatkov o vývoji chrbtice v monografickom vydaní, a podobne je známy spracovaním röntgenových symptómov pľúcnej tuberkulózy. Spracoval a vydal 114 knižných, monografických alebo časopiseckých štúdií, ktoré mu vyšli v anglických i severoamerických vydavateľstvách.

Roku 1907 pozvali V. Alexandra na Lekársku fakultu v Budapešti, kde sa stal vedúcim prvého Ústredného röntgenového laboratória. O dva roky sa habilitoval na prvého docenta a roku 1914 na prvého profesora röntgenológie v Uhorsku.

Po príchode na nové pôsobisko sa V. Alexander musel tvrdo prebijať

vedecko-odborne aj spoločensky. V tomto mu morálne najviac pomáhali jeho rodáci zo Spiša, Liptova a Zámaguria - prof. O. Pertík, ktorý navrhol a presadzoval zriadenie röntgenového laboratória, prof. A. Bokay, predseda univerzitnej vedeckej rady a dr. Markušovský, zakladateľ a redaktor lekárskeho časopisu *Orvosi Hetilap*.

Prvá svetová vojna zastihla významného vedca po veľkom fyzickom a duševnom pracovnom vypätí zoslabnutého, keďže vo vojnových rokoch pribudlo aj vyšetrovanie vojakov. Roku 1915 sa V. Alexandrovi po mnohonásobných naliehaniach podarilo zriadiť v areáli univerzity Radiologický ústav, ktorého sa stal riaditeľom. Dlho sa však tejto činnosti netešil: zomrel po predchádzajúcom chorľavení vážneho chrípkového priebehu.

(Podľa časopisu *Slovenský Sever*)

Z našich obvodov - Z našich obvodov - Z našich obvodov - Z našich obvodov - Z našich obvodov

Účelne tráviť voľný čas

Vlani v novembri vznikla slovenská samospráva v 17. obvode Budapešti, ktorej členmi sú Eva Gácsiová (predsedníčka), Lajos Parrag (podpredseda), György Hajnal, Mária Epresová a Gabriela Matusová. Za svoju najdôležitejšiu úlohu považuje pestovanie miestnych slovenských tradícií a upevňovanie národnostnej identity. S cieľom presadzovať vedomie spolupatričnosti tunajšieho slovenského kolektívu sa snaží organizovať čo najviac programov v rámci účelného využívania voľného času. V záujme toho vznikli pri samospráve kultúrna a turistická komisia.

V minulom roku sa aktivizoval predovšetkým kultúrny úsek, k podujatiám ktorého patrí stretnutie najmladších, ako aj oživenie speváckeho krúžku starších občanov. Mimoriadne veľký počet záujemcov prilákala katolícka omša na Svätodušný pondelok, ktorú po slovensky celebroidal otec Pavel Zat'ko a ktorej sa zúčastnili aj nekatolíci.

Zúčastnili sme sa speváckej súťaže usporiadanej Slovenskou samosprávou Budapešti, na ktorej nás zastupovali zbor dospelých i školákov. Tí starší si zostavili program zo svojho „dávnejšieho“ repertoáru a školáci zúžitkovali svoj program aj v letnom slovenskom hudobnom a tanečnom tábore, ktorého sme boli usporiadateľom. Naši najmenší predviedli nedávno kytičku maglódskeho tancu v obvode Gymnázium Bálinta Balassiho. Pravidelne sa schádza aj ženský zbor.

Naša obvodná samospráva podporila niekoľko miestnych táborov venovaných ľudovým zvykom, v nádeji, že slovenské tradície Kerestúru sa stanú prirodzenou a živou súčasťou tohoto spoločenstva. V blízkej budúcnosti pripravujeme aj slovenské sprievodné texty k našej

národopisnej výstave, ktorú chceme využiť na stretnutie so svojimi starými i novými priateľmi v rámci hudobno-tanečného podujatia. (E.G.)

Sarvaš v Budapešti

Sarvašania, ktorí sa presťahovali do Budapešti, nikdy nezabudli na svoje rodisko. V roku 1982 si založili odbočku kruhu priaznivcov svojho rodného mesta (podobná je aj v Segedíne), ktorú vedie Ján Holub. Stretávajú sa každý prvý utorok v mesiaci v dôstojníckom klube na ulici Stefánia č. 34, kde majú možnosť lepšie sa spoznať a navzájom si pomáhať. K čestným členom tohoto klubu patria aj také osobnosti, ako je svetoznámy operný spevák Juraj Meliš, ktorý nedávno oslávil svoje sedemdesiate štvrté narodeniny, alebo kaločský arcibiskup Monsignore Dankó.

Styky kruhu priaznivcov Sarvaša s rodným mestom sú stále živé, a prejavujú sa najmä tým, že jeho členovia podnikajú všetko v prospech svojej dolnozemskej domoviny. Všetci krajanovia majú veľké zásluhy na tom, že v Sarvaši boli vybudované alebo obnovené rôzne slovenské inštitúcie. V znamení tohoto lokálpatriotizmu v Sarvaši každoročne poriadajú spoločný fašiangový ples, ktorého sa zúčastňujú členovia obidvoch pobočiek.

Napriek tomu, že prevažnú časť stodvadsiatich členov budapeštianskej odbočky tvoria dôchodcovia, vedenie kruhu priaznivcov si už dávnejšie vytýčilo za cieľ zapojiť do klubovej činnosti aj príslušníkov mladšej generácie, najmä stredoškolskú a vysokoškolskú mládež. Na túto vekovú kategóriu myslia aj pri zostavovaní programu a jeho náplne.

Sarvašania považujú svoj klub za miesto, odkiaľ sa môžu vrátiť do svojho rodného mesta nielen v myšlienkach, ale občas do neho aj zavítať - v rámci spoločného zájazdu. Korene, ktoré ich k nemu viažu, sú teda stále pevné. (k)

K starým dobrým zvykom našej Slovenskej školy a žiackeho domova v Budapešti patrí aj organizovanie rodinných výletov. Ich cieľom je zblíženie detí, rodičov a pedagógov, vytvorenie blízkeho, rodinného ovzdušia, ktoré napomáha kladne ovplyvňovať vzťah k slovenskej národnosti.

Nie je veľa takých pedagógov, ktorí neľutujú svoj voľný čas na to, aby sa takéto výlety uskutočnili. Ich odmenou sú šťastné úsmevy detí a pekné zážitky rodičov. Aby sme rodičov odbremenili od finančných ťažkostí, snažíme sa hľadať finančné zdroje na hradenie určitej časti výdavkov. Nespomínam si na všetky naše výlety, bolo ich už veľa. (Nové Mesto pod Šiatrom, Čerňa, Hlboký potok v Mlynkoch, Novohrad).

Boli sme na výlete

Ten posledný sa uskutočnil do Ópusztaszeru v januári tohto roku, vďaka folklórnemu súboru Prameň, ktorý nám zdarma poskytol autobus so sprievodcom a šoférom. Pre 22 detí,

15 rodičov a 8 učiteľov bol tento výlet nezabudnuteľným zážitkom. Počasie nebolo najpriaznivejšie, no počas spoločného obeda a guľovačky sme ho ani nevnímali.

Ďakujeme pánovi Jánovi Macíkovi, členovi Kruhu priaznivcov Sarvaša, ktorý nám pomáhal s organizáciou a celou cestou nás sprevádzal výkladom a samozrejme, šoférovi autobusu, ktorý nás aj napriek zlým cestným podmienkam bezpečne viezol k cieľu.

Je nám však nesmierne ľúto, že i napriek možnosti zúčastniť sa na takýchto podujatiach, málo detí je ochotných venovať svoj voľný čas na tieto ciele. Dúfame, že najbližšie nás bude viac. Príďte, neľutujte!

M. Kováčová, M. Borková

POLSTOROČIE SLOVENSKEJ ŠKOLY V BUDAPEŠTI (I)

V prospech založenia národnostných škôl vznikli príslušné opatrenia tesne po druhej svetovej vojne. Výraznejší pokrok však priniesol až rok 1949, keď sa uskutočnilo posúdenie škôl. Najskôr sa založili základné školy - medzi nimi i budapeštianska -, potom postupne vzniklo gymnázium v Békésskej Čabe a učiteľský ústav v Budapešti.

Budova, ktorá sa na dlhé roky stala symbolom slovenskej školy v Budapešti.

Nebola to ľahká cesta, ktorú odvtedy prekonala naša budapeštianska škola. Veď v povojnových podmienkach nebolo ľahké ani zabezpečenie vhodného sídla školy. Pôvodne ju plánovali umiestniť v kaštieli novohradskej dedinky Nótiacs. Funkcia školy si však vyžadovala centrálnu polohu, čomu najlepšie vyhovovala Budapešť.

Žiaci boli umiestnení v septembri r. 1949 v dvoch budovách v Budíne na ulici Somlói, kde dočasne prebiehalo aj vyučovanie, keďže školská budova ešte nebola zabezpečená. Bývalý učiteľ Alexander Matulay takto spomína na toto obdobie: „Zaškolení žiaci tu našli svoj druhý, ale milý domov. Tieto deti som učil osvojovať si pravidlá materinského jazyka v rámci rôznych zaujímavých hier. Takto som strávil s nimi denne až 16-18 hodín, kým sa otvorila škola s pravidelným vyučovaním, ktorá disponovala aj triedami.”

Pravidelné vyučovanie sa mohlo začať až 17. októbra, keď škola - spočiatku dočasne, neskôr na stálo - dostala priestory vo vtedajšej budove agrárnej vysokej školy (dnes gymnázium M. Kaffkovej) na ulici Villányi. Avšak vyučovanie sa mohlo konať len popoludní, lebo škola nemala ani vlastné zariadenie.

Nebolo to ľahšie ani so zabezpečením pedagógov. V škole vtedy pôsobilo osem učiteľov, ale z tých šiesti dochádzali z iných škôl. Aj práce školníka a administrátora vykonávali žiaci a učelia. Neboli ani učebnice: učelia z hodiny na hodinu zostavili učebnú látku, ktorú si žiaci na hodinách museli v podobe diktátov zapisovať do zošitov.

Ani v žiackom domove nebola situácia lepšia: umiestnenie žiakov nebolo vyhovujúce, miestnosti boli preplnené aj napriek tomu, že do školy dochádzalo len 118 žiakov. Aj vychovávateľov bolo veľmi málo. Päť osôb, vrátane riaditeľa, zabezpečovalo v nepretržitej službe všetko.

Podmienky sa však postupne zlepšovali. V školskom roku 1950/51 sa otvorila prvá trieda učiteľského ústavu s 26 poslucháčmi. Ako rástol počet žiakov, tak vzrastal aj

učiteľský zbor. Už tu treba poznamenať, že následkom presídľovacej akcie slovenská národnosť vlastných učiteľov nemala, a preto sa mohla vytvoriť ona neobyčajne bizarná situácia, že totiž slovenskú školu v Budapešti „založili“ učelia maďarského pôvodu presídlení z Česko-Slovenska.

V školskom roku 1951/52 sa žiacky domov presťahoval na ulicu Szentkirályi, a chovanci učiteľského ústavu zase do žiackeho domova učiteľského ústavu na ulici Kiss János altábornagy v Budíne. V školskom roku 1953/54 vznikla dnešná organizačná forma školy: v základnej škole bolo už osem tried a štyri triedy na učiteľskom ústave. Nižší stupeň základnej školy však ešte dlhé roky nebude natrvalo a plne organizovaný. K tomu došlo len začiatkom sedemdesiatych rokov, keď počet žiakov dosiahol 244 osôb. Škoda, že tento počet už v nasledujúcom roku poklesol na 175 osôb. Učiteľský zbor pozostával z 19 členov, v žiackom domove pracovalo osem vychovávateľov a dve opatrovníčky.

V nasledujúcom školskom roku (v jeseň r. 1954) sa škola a čiastočne i žiacky domov presťahovali do tých budov, v ktorých potom pôsobili presne 38 rokov, a to na ulicu Mező Imre (dnes i pôvodne ulica Orczy), respektíve na námestie Köztársaság. Žiaci strednej školy však boli dočasne umiestnení aj na ulici Ajtósi-Dürer sor a len po niekoľkých mesiacoch mohli obsadiť priestory spomenutého žiackeho domova.

✱

V školskom roku 1957/58 sa v našej vlasti zmenil systém prípravy učiteľov. Zanikol stredoškolský spôsob a postupne sa vytvoril vysokoškolský spôsob výučby učiteľov. Preto budapeštiansky učiteľský ústav sa postupne premenil na gymnázium. Posledný ročník učiteľského ústavu bol vyradený v školskom roku 1959/60.

Týmto sa skončila prvá, ale veľmi dôležitá etapa histórie slovenskej školy. Trochu zjednodušená bilancia obdobia: 95 slovenčinárov priamo z učiteľského ústavu. Títo učelia tvorili, a čiastočne i dodnes tvoria, jadro učiteľskej bázy, o ktorú sa právom môže opierať národnostná výučba a kultúrna činnosť našich slovenských obcí.

Škola sa vo veľkej miere zaslúžila i o to, že v širšom meradle prispela k príprave slovenských učiteľov. Prvú tunajšiu generáciu tvorili tí, ktorí sa na rôznych kurzoch preorientovali na slovenčinárov. Hneď za nimi nasledovali učelia, ktorí po absolvovaní odbornej maturity pokračovali vo svojich štúdiách na vysokej škole pedagogickej, kde tiež získali kvalifikáciu slovenčinárov. Toto „pionierske” obdobie prípravy slovenských pedagógov sa dovŕšilo vyradením absolventov učiteľského ústavu, predchodcu dnešného slovenského gymnázia v Budapešti.

Toto pomerne krátke obdobie môžeme právom nazvať i hrdinským, nielen preto, že vtedy sa podarilo vyškoliť učiteľov, ktorí i dnes stoja na strážii slovenskej výučby, ale i preto, lebo sa dokázalo, že len plne jazykovo výučba môže viesť k žiaducim výsledkom.

Škoda, že v nasledujúcich rokoch naše vedenie si túto pravdu ešte neuvedomilo!

L. Petro

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Naši umelci vystavovali v Bratislave

V bratislavskej Galérii Štefana Nemčoka, pôsobiacej pri Dome zahraničných Slovákov (DZS) sa nedávno skončila putovná výstava **Slováci z Maďarska**, prvá svojho druhu v našej materskej krajine. Jedným z iniciátorov a usporiadateľov kolektívnej prehliadky okolo sto umeleckých diel siedmich našich slovenských drevo-rezbárov a inšitných maliarov je Združenie slovenských spisovateľov a umelcov v Maďarsku (ZSSUM), ktoré zhromaždilo bohatý materiál od akademického maliara **Alexandra Szokolayho**, z rezbárskych prác **Eugena Matejdesa**, **Jána Karasa**, **Karola Fridela** a **Michala Zsolnayho** (poslední dvaja sú z Budapešti), ako aj inšitných maliieb **Heleny Čarejšovej-Hrabovskej** a **Anny Dénešovej**. ZSSUM od júna 1996 v spolupráci s DZS a miestnymi úradmi a kultúrnymi pracovníkmi sa postaralo o úspešnú „pút“ výstavy, počnúc mestom *Nitra* a okolitými lokalitami, cez obec *Vrbová* (pri Trnave) až po *Humenné*, odkiaľ bol napokon výstavný materiál prevezený do Bratislavy. Výstava vzbudila nielen záujem, ale ako v kruhu tzv. laického obecnstva, tak aj medzi odborníkmi mala jednoznačný úspech.

Výstava je jedinečná nie natoľko preto, že po prvý raz sa predstavuje v Galérii Š. Nemčoka takéto množstvo slovenských výtvarníkov, ale najmä preto, že ide o poslednú zastávku putovania vôbec prvej kolektívnej výstavy našich umelcov na Slovensku. Podľa riaditeľa DZS V. Repku „*umenie Slovákov v Maďarsku vôbec nie je samoúčelné a dôležité iba pre nich samých, má ono veľký význam aj pre SR. Pokiaľ ide o širšiu, spoločenskú polohu, naši partneri v Maďarsku, spoluorganizátori výstavy patria k uvedomelej vrstve príslušníkov slovenskej tvorivej inteligencie a zároveň k veľkým podporovateľom slovenskej kultúry, slovenskosti, ale aj slovenskej štátnosti.*“

Asimilácia nás tlačí k dvojazyčnosti

Pod týmto titulkom priniesol bratislavský denník Pravda rozhovor svojho budapeštianskeho spolupracovníka **Martina Benku** s predsedom *Združenia slovenských spisovateľov a umelcov v Maďarsku* (ZSSUM) **Imrichom Fuhlom**, ktorý o čitateľskom zázemí našich autorov o. i. tvrdí: „Často si kladieme otázku, pre koho píšeme a načo sa vôbec namáhať. Nie je však pravda, že je tu iba desaťtisíc, alebo niekoľko tisíc Slovákov. Podľa našich odhadov ich je najmenej stotisíc a pomaďarčených Slovákov je povedzme 400-tisíc. Slováci v Maďarsku sú na rôznom stupni odnárodnenia a národného či národnostného sebavedomia. Táto skutočnosť nás tlačí k tomu, že píšeme nielen po slovensky, ale aj dvojazyčne. Zvýšenú pozornosť venujeme aj prekladateľským aktivitám.“

V. Repka zdôraznil, že „z organizačného hľadiska o jej zriadenie sa najviac zaslúžil podpredseda ZSSUM **Michal Hrivnák**, za čo mu patrí poďakovanie a uznanie nielen zo strany Slovákov v Maďarsku, ale i od nás.“ (-hl)

Gregor Papuček

Kam po tú bolesť?

Chodievam do szlovenskej školy,
preto ma hlava často bolí.
Prizerám sa tým „národnostným“
sokolíčkam aj sokolom.
A oni pekne, jak sa patrí,
zdravia sa mi, vraj „Csókolom!“
Teda tak, jak sa patrí tam,
kam po tú bolesť chodievam.

Alexander Kormoš

Alexandrovi Zderkovi

(Verše priateľovi, ktorý ich už nikdy neprečíta)

Tá posledná zima s krutým mrazom
na Silvestra ťa na smrť utýrala,
nemilosrdne ťa zrazila na zem,
vycerenými klincami ti rakvu pribíjala.

Hoci si večne jaré srdce mal,
nedožilo sa novej jari,
hoci si veľa plodných rokov mal,
nebol si nikdy starý.

Ešte si mohol pracovať s nami
aspoň dvadsaťpäť plodných rokov,
keby tvoj život neboli žrali
pažravci s chuťou vlkolakov.

Bdieme nad tvojou pamiatkou drahou,
- stokrát cennejšou než podlé životy
tvojich krutých anonymných vrahov -

Nesieme v úcte tvoje meno,
tvoj duchovný odkaz, naše veno,
večne verní tebe, tvoje siroty.

Santov, 12. januára 1996

Pred rokom sme sa posledný raz rozlúčili s Alexandrom Zderkom, horlivým, uvedomelým a vysoko vzdelaným príslušníkom našej národnosti. Kto ho poznal bližšie, môže sa jeho pamiatke iba pokloniť.

Vedúci slovenských tanečných súborov a školských tanečných skupín sa v roku 1990 rozhodli založiť Ústredný slovenský tanečný súbor Prameň. V sta-novách si určili za cieľ, že chcú byť metodickým centrom pre folklórnu oblasť a poskytovať odbornú pomoc slovenským tanečným súborom. Ďalej si vytýčili, že ich repertoár bude obsahovať iba sloven-ské tance a že nacvičia všetky choreogra-fie, ktoré vznikli na základe tancov našich Slovákov.

Za umeleckého vedúceho si zvolili Zoltána Vargu, popredného odborníka Štátneho súboru, ktorý má úzky vzťah k nášmu folklóru. Vedúcou súboru sa stala Zuzana Hollósyová, za jednotlivé vekové skupiny mali zodpovedať učiteľky Monika Szélényiová a Eva Subová-Szilágyiová. Technickou prípravou bola poverená Katarína Királyová, korepetítorom sa stal Martin Glück.

Mravčia práca, každodenná drina, obetavosť horeuvedených kolegov priniesli svoje plody: Asi 90 príslušníkov slovenskej školy sa stalo členmi súboru a jeho dorastu, PRAMIENKA. Len ťažko sa dalo pracovať v malej telocvični starej budovy slovenskej školy, keď naraz 56 osôb nacvičovalo techniku tancov.

Súbor mal i spevácku zložku, ktorá mala na repertoári slovenské piesne z rôznych regiónov Maďarska.

Celý súbor sa každý mesiac cez víkend schádzal na dvojdnové sústreďenie, na ktorom účastníci od rána do večera nacvičovali tance a piesne a počúvali národopisné prednášky o krojoch danej oblasti.

Po polročnej intenzívnej činnosti sa dostali na javisko - úspech bol veľký, a to ich oduševnilo a povzbudilo do ešte horlivejšej práce. Vytýčili si ďalšie plány: organizovanie odborného tanečného tábora, na ktorý sa mohli prihlásiť tanečníci aj z iných súborov. Každé leto usporadúvali školenie vedúcich slovenských tanečných súborov, a to na Slovensku. Na dvojtyždňovom podujatí si učitelia mohli osvojiť ďalšie choreografie, ktoré potom nacvičili vo vlastnom súbore. V tejto práci veľa pomohli odborníci zo Slovenska, o.i. Ján Blaho, Pavel Bítor, Helena Jurasovová, Mária Mázorová, Vladimír Urban, Marta Foglárová, Ján Jamriška, ako i Stanislav Dižek, Ondrej Demo a ďalší.

Každoročne v decembri zorganizovali stretnutie súborov, tzv. Antológiu slovenského tanca, aby sa slovenskí diváci, odborníci a tanečníci navzájom spoznali, aby si vymenili skúsenosti, aby sa posilnila ich slovenská identita, aby porovnali a hodnotili úroveň vlastného

PRAMEN

Bilancia a výhľady

súboru, aby sami prichádzali s návrhmi na zvýšenie kvality činnosti. Na stretnutia pozývali aj slovenské súbory zo susedných štátov, svojich priateľov z Rumunska, z Vojvodiny, zo Slovenska, ako i z ďalekého Belgicka.

Na Antológii slovenského ľudového tanca a na Detskej antológii sa zúčastnilo 1050 tanečníkov. Podobnú antológiu zorganizovali v rokoch 1991-1993 trikrát.

Rozšírenie činnosti tanečného súboru si vyžiadalo aj zmenu jeho názvu. Tak sa zrodil Slovenský folklórny spolok Prameň. Tanečný súbor účinkoval i naďalej, ale vedenie vykonávalo aj iné činnosti. V ďalšom období sa organizovali – intenzívne tanečné tábory (každoročne) – národopisné školenia pre pedagógov – národopisné tábory, v ktorých zbierali tanečné prvky v Támoku, v Jači a v okolí Nyíregyházy.

Nároky na školenie trvali a preto sa rozhodli usporiadať dvojročný kurz pre učiteľov tanca. Z 32 účastníkov dvadsiatim štyrom na záver odovzdali diplom oprávňujúci na výučbu slovenských tancov. Títo absolventi dnes pôsobia v rôznych školách, kde sa vyučuje slovenčina.

Výsledky našej päťročnej činnosti zhmúli na videokazete pod názvom „Slovenské detské hry a tanečné prvky Slovákov v Maďarsku“, ktorú vydalo Národnostné oddelenie Maďarského osvetového ústavu v roku 1996 s pomocou Národnej kultúrnej nadácie. Ide o

metodickú príručku pre tanečné súbory detí i dospelých. Ďalšiu metodickú príručku, zborník ľudových piesní z rôznych regiónov Maďarska vydajú v tomto roku, s pomocou Matice slovenskej a „Verejnej nadácie pre národné a etnické menšiny“ a pod názvom „Konope, konope“.

Vydali aj osnovy pre výuku slovenského ľudového tanca pre 1-8 ročník, v rámci hodín telesnej výchovy a reprezentačný folklórny nástenný kalendár, v ktorom sú zachytené zvyky a kroje rôznych slovenských obcí v Maďarsku.

Súbor Prameň sa v uplynulých siedmich rokoch predstavil vo vyše štyridsiatich Slovákmi obývaných osadách, kde jeho členovia mali možnosť stretnúť sa i osobne s tamojšími slovenskými obyvateľmi. Tanečníci reprezentovali slovenskú kultúru našich predkov s veľkým úspechom aj v zahraničí, trikrát v Belgicku, ďalej vo Francúzsku, vo Vojvodine, ako aj v materskej krajine. Za svoju aktívnu činnosť dostali od slovenského parlamentu autobus, ktorý používajú na zájazdy do slovenských dedín. Činnosť civilnej organizácie podporil aj maďarský štát. Zo štátneho rozpočtu v prvom roku dostali 3 milióny forintov, v druhom roku milión, v posledných dvoch rokoch zdroj tejto podpory zanikol. Národnostné oddelenie Ministerstva osvetu a školstva im každoročne poskytuje určitú finančnú podporu na konkrétne akcie, ktorá je však príliš nízka na to, aby súbor či spolok mohol vyvíjať normálnu činnosť.

Slovenská škola a jej bývalý riaditeľ Ladislav Petro poskytli súboru maximálnu pomoc: priestor na nácvik a školenie choreografov, na ich ubytovanie, sklad pre súbor, atď. Riaditeľ odprevádzal súbor na kultúrne zájazdy do slovenských obcí, ktoré slúžili aj na to, aby škola mohla získať ďalších žiakov.

Žiaľ, v poslednom čase sa všetko zmenilo. Nová riaditeľka školy činnosť spolku Prameň pokladá za politickú, a tak „nemôže dať priestor politickým organizáciám“. Dôsledkom toho bolo i odstránenie tabule spolku Prameň spred vchodu do školy. V poslednom roku tanečný súbor účinkoval ako súbor školy, pričom bývalý Prameň dotancoval.

Niekdajší členovia súboru už zmaturovali, mnohí z nich študujú na Slovensku, roztrúsení na rôznych univerzitách. Folklórny spolok pokračuje vo svojej práci, už bez súboru, na odbornom poli. Zostáva metodickým centrom slovenských folkloristov v Maďarsku. (Z.H.)

BUDAPESTI SZLOVÁK

II. évfolyam

I. szám

Marec 1997

Szlovák klub Budapesten

A FSZKÖ 1997. február 25-én székházában megalakította a *Szlovák Nyugdíjasok Klubját*.
További információkat a 3025117 telefonszámon nyújtunk.

A kulturális tevékenység színtere

A Budapesti Szlovák Kisebbségi Önkormányzat megalakulása óta rendszeresen foglalkozik a szlovák nemzetiségű nyugdíjasokkal. Igyekszik segíteni őket kulturális igényeik kielégítésében, szociális jellegű problémáik megoldásában, valamint szlovák származás-tudatuk erősítésében.

Ezen tevékenységének az önkormányzat szeretne olyan alapot nyújtani, melyen nyugdíjasaink sokrétű lehetőségeket kapnának szabadidejük hasznos eltöltésére.

Céljuk első megnyilvánulása a Nyugdíjas klub megalakítása, amely tagjainak tevékenységét lesz hivatott koordinálni. Rendezvényei közt különböző témájú előadások, író-olvasó találkozók, népi hagyomány- és néptáncbemutatók, nyugdíjas művészeink kiállításai, film- és egyéb kiállítások, más szlovák klubokkal való találkozók, stb. szerepelnek.

A klub megalakítása csupán az első lépés, hiszen a rendszeres klubélet elképzelhetetlen egy saját,

stabil otthon nélkül. Ez a helyzet hosszú távon tarthatatlan, főleg az említett korosztály szociális helyzetének romlása miatt.

Az önkormányzat célja, hogy a főváros illetékes intézményei járuljanak hozzá nyugdíjasaink helyzetének javításához, egy klubhelyiség kialakításához, ahol nemzeti-ségünk idősebb tagjai aktív klubéletet folytathatnak, nemzeti-ségünk többi tagjával együtt részt vehetnének tevékenységünkben. (o)

FELHÍVÁS

Értesítjük a szlovák származású, identitású vagy azokkal szimpatizáló budapesti lakosokat, hogy a Fővárosi Szlovák Kisebbségi Önkormányzat **KÖZMEGHALLGATÁST** tart 1997. április 30-án du. 14 órai kezdettel az önkormányzat székházában (Bp. V. Akadémia 1., tel: 302-5117).

A közmeghallgatás célja, hogy Budapest lakossága ezúton tekintsen be a FSZKÖ életébe, munkájába, megismerhesse céljait, gondjait, eredményeit. Kérdéseivel, hozzászólásaival segítheti önkormányzatunk munkáját, ezért megjelenésére feltétlenül számítunk.

Ösztöndíj-pályázat !

A Fővárosi Szlovák Kisebbségi Önkormányzat az 1996/97 tanév második felére tanulmányi ÖSZTÖNDÍJ-PÁLYÁZATOT hirdet a fővárosi szlovák kisebbséghez tartozó középiskolások és felsőoktatásban részt vevő fiatalok számára.

Az ösztöndíjak összege középiskolásoknak havi 3.000Ft, egyetemistáknak havi 5.000 Ft.

A pályázók közül elsőbbséget élveznek azok a diákok, akik aktívan vesznek részt nemzetiségünk kulturális életében.

A pályázati adatlap és információ beszerezhető az önkormányzatnál (Bp. 1054, Akadémia u. 1.)

A pályázat beadási határideje:
1997. Március 15.

A Fővárosi Szlovák Kisebbségi Önkormányzat 1997 évi munkatervéből

Április 30.	Közmeghallgatás
Május 2-4.	FSZKÖ képviselőinek tanulmányútja Szlovákiába
Május 23-26.	Kirándulás a Vág völgyébe
Július 18-21.	Kirándulás a Vág völgyébe
Október 22.	Szavaló- és népdalverseny
December 14.	Szlovák Karácsony

Baráti körben

A Fővárosi Szlovák Kisebbségi Önkormányzat 1996. december 14-én jeles rendezvényt szervezett Szlovák Karácsony elnevezéssel. Az egésznapos rendezvény első felére a Szlovák Iskolában került sor. Igaz, az idő nem kedvezett, borús, esős szombati nap volt, ennek ellenére szép számmal gyűltek össze a Budapesten élő szlovákok az iskola halljában, ahol Gregor Papuček, az FSZKÖ elnökhelyettese nyitotta meg a gyermekrajz-kiállítást és a szlovák nemzetiségi szerzők könyvkiállítását. A résztvevők gyönyörködtek gyermekeink „Téli hagyományok” témájú kiállított rajzaiban. A látogatók a könyvkiállításon örömmel észrevételezték, hogy „nini”, a könyv szerzői földijeink - pilisiek, szarvasiak, komlóiak. Csak azt sajnáljuk, hogy ezekhez a könyvekhez hozzájutni nem teljesen egyszerű. Mi, komlóiak, örültünk, hogy ilyen szép számmal összejöttünk e rendezvény alkalmából, hiszen ilyen találkozó ritkán kerül sor, így aztán sok mondanivalónk volt egymás számára. A kiállítás megtekintése után a gyönyörű tornateremben a Budapesten élő szlovák nyugdíjasokat köszöntötte a Fővárosi Szlovák Kisebbségi Önkormányzat vezetése. A Szlovák Iskola csodálatos karácsonyfát állított ez alkalomra, mely tövében az iskola tanulói műsorral kedveskedtek a nyugdíjasoknak.

E rendezvényt színesítette a Margecany-ból érkezett vendégegyüttes, akik dallal-táncal igazi karácsonyi hangulatot teremtettek, karácsonyi rigmusokat, hagyományokat elevenítettek fel.

Lehoczki Mihály

A közös Karácsony

1997 december 14. Sokáig emlékezetes marad ez a nap a Keresztúriak számára. Hosszú-hosszú évek, évtizedek óta most hallhatták újra apáik nyelvén felcsendülni a dalokat, a köszöntő szavakat egy Karácsonyváros, gyertyagyújtó ünnepségen.

S mindezt Budapesten, a város szívében, az Új Városháza Dísztermében. Már a belépés pillanatában csodálattal adózhattak a gyönyörű, templomszerű miliónek. Ennél illőbb helyszínt nem is választhattak volna a Fővárosi Szlovák Kisebbségi Önkormányzat Szlovák Karácsony néven meghirdetett rendezvényének. A műsor sokszínűsége minden jelenlévő lelkéhez megtáltatta az utat. Volt, akit a Cantica sacra Tyrnaviae - egyházzenei kórus változatos, fantáziadús előadott kórusművei, volt, akit a Budapesti Fúvósegyüttes színvonalas muzsikája ragadott magával. Meghatódva láttam, hogy néhány

kerületünkbeli néni halkan együtt énekelt a pilisszántói betlehemesekkel egy-egy dalt. Végül a fúvósok kíséretével mindnyájan közösen elénekeltünk néhány ismert karácsonyi dalt (G.É.)

Önkormányzatunk életéből

A XVII. kerületi Szlovák Kisebbségi Önkormányzat legfőbb feladatának a helyi több évszázados szlovák kultúra ápolását és a nemzetiségi identitás-tudat erősítését tartja.

Az elmúlt évben különösen a Kulturális Bizottságnak akadt munkája. Megszerveztük a gyerekek találkozását az elfelejtettnek hitt szlovák kultúrával, újjáélesztettük az idősebb generáció népdalkörét. Első programunk, amely rendkívül nagy tömegeket mozgató meg, a Pünkösdi hétfői szlovák nyelvű szent mise volt. A helyi szlovákok főként katolikusok. Az elmúlt évtizedekben a vallás számukra megtartó erő, találkozási pont volt. Természetesen, nem csak a katolikusok jelentek meg ezen a szent misén, mindenki örömmel hallgatta Pavel Zaťko atya szlovák nyelvű szavait.

Nagy lelkesedéssel vettünk részt a Budapesti Szlovák Kisebbségi Önkormányzat népdalversenyén egy felnőtt kórossal és egy tizenévesekből álló kórossal. A felnőttek saját gyermek- és fiatalokukból merítve állították össze műsorukat, a gyerekek a nyáron általunk szervezett Szlovák Népzenesi és Néptánc-táborban tanultakkal versenyeztek.

A közeljövőben készül el néprajzi kiállításunk szlovák feliratozása, melyet arra is felhasználnánk, hogy énekes-táncos ünnepséget rendezzünk.

(G.É.)

Szarvasiak Budapesten

A Budapestre költözött szarvasiak nem feledkeztek meg szülőhelyükről, 1982-ben megalakították szülővárosuk baráti körét, Ján Holub vezetésével. Minden hónap első csütörtökén találkoznak a Stefánia úti honvédségi házban. A baráti kör tiszteletbeli tagjai közé olyan hírességek tartoznak, mint Melis György operaénekes, aki nemrég ünnepelte 74. születésnapját, vagy a kalocsai Mons. Dankó érsek.

A kör tagjainak érdeme, hogy Szarvason új szlovák intézményeket hoztak létre, vagy épületeiket rendbe hozták. Lokálpatriotizmusuk jegyében rendezik meg Szarvason minden évben a farsangi bált, amelyen részt vesznek a két vidéki klubjuk, a szegedi és a budapesti klubok tagjai is.

A szarvasiak klubjukat olyan helynek érzik, ahol nem csupán gondolataikban térhetnek vissza szülővárosukba, hanem időnként egy csoportos utazás keretében

ténylegesen is ellátogathatnak oda. Szarvashoz fűző gyökereik tehát erősek.

Prameň: számvetés - kilátások

A szlovák néptánc-együttesek és iskolai tánc csoportok vezetői 1990-ben megalakították a Prameň Központi Szlovák Néptánc-együttest. Fő célkitűzéseik között szerepel a - szlovák folklórcentrum kialakítása, a terület szakembereinek képzése, a szlovák tánc együttesek szakmai segítése. A tánc együttes repertoárján kizárólag szlovák néptáncok szerepelhetnek.

A hangaszorgalom, a mindennapi kemény munka, a tanárok és a vezetők áldozatkészsége meghozta gyümölcsét. A szlovák iskola kb. 90 tanulója vált a csoport illetve utánpótlása, a Prameniek tagjává. A tánc csoport énekkarának repertoárját különféle magyarországi szlovák tájegységek dalai alkották.

1991 és 1993 között háromszor rendeztük meg a nagyszabású „Szlovák Néptánc Antológia” című rendezvényt, melyen közel 1050 táncos vett részt.

Az oktatásra folyamatosan igényt tartottak a tánc csoportok vezetői, ezért megszerveztünk egy két éves „C” kategóriás néptánc-oktatói tanfolyamot, amely 24 táncoktatót nevelt ki.

Ötéves tevékenységünket egy videokazettán gyűjtöttük össze, melynek címe „Magyarországi szlovák gyermekjátékok és néptánc motívumok”. Következő szakmai segédanyagunkat, a „Konope, konope” című népdalkötetet idén adjuk ki a Matica slovenská, valamint „A nemzeti és etnikai kisebbségekről” Közalapítvány segítségével. Civil szervezetünk tevékenységét megalakulásának évében a parlament a központi költségvetésből 3 millió forinttal támogatta, a második évben 2 millió forinttal, az utóbbi két évben a támogatás forrása megszűnt. A Művelődési és Köznevelési Minisztérium minden évben támogatja konkrét akcióinkat, azonban a támogatás összege sajnos nem fedezi az egyesület működési költségét.

Sajnos, az utóbbi években minden megváltozott. Az iskola legújabb vezetése egyesületünket politikai szervezetnek tekinti és „politikai szervezeteknek nem adhat teret”. Ennek okán távolították el az iskola bejárata elől a Prameň folklóregyesület tábláját is. A néptánc csoport az utóbbi évben már csak az iskola tánc csoportjaként működött - a Prameň csillaga leáldozott.

A Prameň töretlenül folytatja munkáját, megmaradt a szlovák folklóristák módszertani központjának, helyiség nélkül.

A BUDAPESTI SZLOVÁK ISKOLA (1)

A nemzetiségi oktatás beindítása érdekében közvetlenül a második világháborút követően történtek bizonyos intézkedések, ám az események csak az iskolák államosítása után, 1949-től gyorsultak fel. Kezdetben az általános iskolák alakultak meg, - köztük a budapesti szlovák iskola is, - majd ezekhez csatlakozva felmenő rendszerben Békéscsabán gimnázium, Budapesten tanítóképző jött létre.

Az iskola funkciója viszont központi elhelyezést igényelt, aminek Budapest felelt meg a legjobban. A tanulókat 1949 szeptemberében két budai villában a Gellért-hegyi Somló úton helyezték el, ahol átmenetileg a tanítás is folyt, mivel az iskolának épülete még nem volt.

A rendszeres oktatás október 17-én kezdődhetett meg, amikor kezdetben átmenetileg, majd később tartósan kaptunk helyet az akkori agrárfőiskola - jelenleg Kaffka Margit Gimnázium - épületében a Villányi úton. Nem volt könnyebb feladat a pedagógusok biztosítása sem. Az iskolának abban az időszakban nyolc tanítója volt, ebből is hatan más iskolából jártak át tanítani. Kiegészítő személyzettel, adminisztrátorral az iskola nem rendelkezett, ezeket a feladatokat is a pedagógusok és a tanulók végezték el. Hiányoztak a tankönyvek is. A pedagógusok naponta állították össze a tananyagot, amelyet aztán a tanulók tollbamondás formájában saját füzetükbe írtak.

Idővel a helyzet fokozatosan javult. Az 1950/51-es tanévben 26 tanulóval beindult a tanítóképző. Ahogy növekedtek a tanulói létszámok, úgy növekedett a tantestület is. Már itt érdemes megjegyezni, hogy a lakosságcseré következtében a szlovák nemzetiségnek saját pedagógusai nem voltak, így

alakulhatott ki az a bizarr helyzet, hogy a budapesti szlovák iskolát a Csehszlovákiából áttelepült szlovákul tudó magyar pedagógusok „alapították”.

Az 1957/58-as tanévvel hazánkban megszűnt a tanítóképzés középszintű rendszere. Fokozatosan alakult ki a főiskolai rendszer. Ennek megfelelően megszűnt a budapesti szlovák tanítóképző is és átalakult gimnáziummá. Az utolsó képzős osztály 1959/60-ban hagyta el az iskolát.

A legidősebb diákok és tanárjaik 1953-ban

Ezzel befejeződött az iskola első és igen fontos időszaka. A mérleg kissé leegyszerűsítve a következő: 95 végzett szlovák tanító. Ezek a tanítók képezték és részben ma is ők alkotják a magját azon pedagógusainknak, akikre bizton számíthat a nemzeti oktatás és kulturális élet falvainkban.

Palárik pesti évei

Az egyik legjelentősebb szlovák drámaíró, a katolikus papként is ismert Ján Palárik-Beskydov (1822-1870) éppen Pestnek köszöni életművét. Annak ellenére is, hogy itt léte valójában büntetés volt számára nemzeti érzései miatt, s még inkább buzgóssága miatt, amellyel már a Cyrill és Method című folyóirat szerkesztőjeként a keresztények közti megértés érdekében lépett fel.

Az egyházi fennhatóság az efféle igyekezeteket elvetette s a kényelmetlenné vált plébánost áthelyezte

Selmecbányáról a pesti német plébániára, ahol Palárik több mint 11 évig tevékenykedett.

Új helyén sem adta fel gondolatait és továbbra is a kölcsönös megértésért harcolt. Nyitottságával és a más nemzetiségek képviselőivel szemben tanúsított tisztelete csakhamar csodálatot és népszerűséget vívott ki.

Újabb tevékenységűl a színházat választotta. Első vígjátéka, az Inkognitó (1858) a szlovák nép erkölcsi

süllyedését ostorozza és kiemeli pozitív oldalait.

A „Drotár” (Drótos) című műve, az első Pesten játszódó szlovák vígjáték, a szerző lengyelekkel, csehekkel, szlovákokkal folytatott együttműködésére helyezte a hangsúlyt. A mű színpadra állításával nyitotta meg évadját a horvát nemzeti színház 1861-ben. Ezzel Palárik lett az első, s hosszú ideig az egyetlen szlovák drámaíró, aki túllépett hazája határain. (ok)

Výlet - Kirándulás

Kirándulás Szlovákiába

1997. július 18 - 21.

A Budapesti Szlovák Kisebbségi Önkormányzat kirándulást szervez Szlovákiába, a Vág völgyén felfelé, Árváig.
 Útirány: Piešťany - Beckov - Trenčín - Martin - Terchová - Dolný Kubín - Oravský Podzámok - Zuberec - Ružomberok - Banská Bystrica - Zvolen

Utazás: autóbusszal Szállás: Trenčín, Terchová, turistaszálló 3-4 ágyas szobák

Étkezés: 1. nap: vacsora 2-3. nap: teljes panzió 4. nap: reggeli + úti csomag

Részvételi díj: 1.300,- SK

Jelentkezni lehet a részvételi díj befizetésével a Budapesti Szlovák Kisebbségi Önkormányzat titkárságán 1997. május 26-ig. Cím: 1054 Budapest, Akadémia u. 1. Tel: 302-5117

Zájazd na Slovensko 18.-21. júla 1997

Slovenská samospráva Budapešti organizuje zájazd do krajiny našich predkov. Táto cesta vedie cez Považie až na Oravu.

Trasa: Piešťany - Beckov - Trenčín - Martin - Terchová - Dolný Kubín - Oravský Podzámok - Zuberec - Ružomberok - Banská Bystrica - Zvolen

Doprava: autobusom

Ubytovanie: Trenčín, 3-4 posteľové izby
 Terchová, 3-4 posteľové izby

Strava: Večera (23.05.1997.)

2-3. deň: Raňajky, obed, večera

4. deň: Raňajky + studený balíček

Poplatok: 1.300 SK

Prihlásiť sa môžete so zaplatením poplatku do 26.05.1997 na adrese Slovenskej samosprávy na tel. čísle: 302-5117

Budapešť, 1054, Akadémia u. 1.

